

2. Proslov (1,1-18) – II dio

1,9: *Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka...*

Oznakom *istinski, pravi* Iv želi reći da samo po objavi koja se dogodila u Isusu Kristu čovjek može doći do istinske spoznaje Boga. Zbog toga što je izvor postojanja i duboke istine svih stvorenja, Isus je iskonsko *svjetlo* koje prosvjetljuje svakoga čovjeka.

Ako *svjetlo* prosvjetljuje svakog čovjeka, to onda podrazumijeva njegovu vremensku univerzalnost jer se odnosi na sve ljude svih vremena. Svaki čovjek ima u sebi svjetlo koje mu daje Riječ kad ga stavlja u postojanje; ono mu svijetli željom za istinom i ljubavlju, njime razlučuje dobro od zla. Zahvaljujući njemu čovjek u Riječi može prepoznati izvor i puninu *svjetla*. Po njemu može na osobni, drugima nedokučiv, način ući u dijalog sa *Svjetlom istinskim*.

1,10: *Bijaše na svijetu i svijet po njemu posta i svijet ga ne upozna.*

Kao što je *in principio* okrenuta Ocu, tako je nakon Stvaranja Riječ okrenuta i svijetu. Dolazi mu kao Svjetlo da bi se okrenuo njoj i da kroz Riječ uđe u dijalog s Ocem. Zbog same činjenice da je stvoren po Riječi (1,3), svijet je potencijalno pozitivan. No, da bi produbio temelje svojeg postojanja, da bi išao prema punini života koja se za njega nalazi u Riječi (1,4), treba se okrenuti *Svjetlu*, putem Njega ući u dijalog s Ocem.

Svijet, iako potencijalno pozitivan, suočen sa izborom za ili protiv *Svjetla* zauzeo je negativan stav. Nije ga upoznao, tj. nije ga prihvatio.

Iako je svijet stvoren po Riječi i stoga između Riječi i ljudi postoji najdublja veza, dogodilo se ono što nije bilo za očekivati. Za Iv je ovdje korijen onoga što danas nazivamo krizom identiteta. Odbijajući Svjetlo, svijetu ostaje nedokučiv njegov vlastiti identitet, ostaje sam sebi nejasan i nedoreciv.

1,11: *K svojima dođe i njegovi ga ne primiše.*

Bez hoda prema Svjetlu, prema dubokoj istini o svom izvoru i o sebi, svijet uranja u tamu. No, nisu svi odbili Svjetlo. O tome Iv progovara u slijedećim recima.

1,12: *Onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja...*

Ne protive se svi *Logosu* – jedan dio, čiji broj Iv ne precizira, prima Svjetlo tj. *vjeruje u njegovo Ime*. Pošto čovjek postaje riječ koju sluša – jer primljena riječ u čovjeka prenosi stvarnost koju označava – Riječ onima koji je prime daje *moć* tj. sposobnost *postati djeca Božja*. On koji je Jedinorođeni Sin osposobljava ljude da *postanu djeca Božja*. Omogućava im da uđu u dijalog s Bogom.

Kao što Iv jezik razlikuje izraze kojima naziva Isusovo i naše sinovstvo, tako razlikuje i naše sadašnje od budućeg sinovstva: *Gledajte koliku nam je ljubav*

darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo. ... Ljubljeni, sad smo djeca Božja i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje bit ćemo njemu slični (1Iv 3,1-2).

1,13: *Koji nisu rođeni od krvi...*

Govoreći o principu rađanja za *djecu Božju*, Iv pomoću tri negacije isključuje utjecaj tjelesnog utjecaja tj. sve ono što je nužno za naravno rađanje. Nadnaravno rođenje ne ovisi o naravnim faktorima. Način na koji ljudi postaju djeca Božja odražava način na koji se Riječ utjelovila – rođenje od Boga tj. snagom Duha Svetoga (usp. 3,5).

U nekim od drevnih rukopisa Ivanovog evanđelja ova rečenica stoji u jednini, a u nekim u množini. Neki od otaca crkvene starine smatraju da varijanta u jednini (*koji nije rođen od krvi*) govori o Isusovom djevičanskom začecu i upravljen je protiv onih koji su nijekali Isusovo božanstvo (ebioniti), dok bi varijanta u množini (*koji nisu rođeni od krvi*) pobijala gnostike koji su tvrdili da se djetetom Božjim postaje oslanjanjem na vlastite ljudske snage.

Umjesto reforme – novo stvaranje! Naime, nakon što vjera otvori srce, Bog prolazi kroz čovjeka, kao što je u početku prošao iznad tame i kaosa i za sobom ostavio svjetlo... Prolazeći, u čovjeku ostavlja svjetlo – otisak svoje božanske naravi; dodaje čovjeku toliko svojega da Iv ne zna kako to drugačije reći nego da je čovjek tada nanovo rođen, ali ne tjelesno nego ovaj puta – *od Boga!*

1,14: *I Riječ tijelom postade...*

Za Riječ za koju se do sada govorilo da jednostavno *jest* tj. *bijaše*, sada se po prvi puta koristi glagol *postati*, koji je do sada označavao stvorenja. Riječ koja je *in principio* enarhično jednaka Bogu, time što *postade tijelom* uzima na sebe narav stvorenja; od vječnoga prelazi u vremensko.

Od sada se *slava* Božja može očitovati u Isusovom tijelu. Zapravo, našom riječju *tijelo* prevodi se hebrejski pojam *meso*; njime se u biblijskom mentalitetu označava vidljivi, opipljivi aspekt ljudske osobe. To znači da Riječ, postavši tijelom, na sebe preuzima našu krhku ljudsku narav podložnu slabosti, patnji i smrti. Dijeli ono ljudsko *biti određen za smrt*.

Mi želimo biti kao Bog, onako kako Ga mi zamišljamo. Jako nam je teško zamisliti Boga koji želi biti kao mi (...) Bog je posve drugačiji, drugačiji i od našeg poimanja drugačijeg – toliko drugačiji da želi postati kao mi! (S. Fausti)

Ljubav želi postati slična onom kojeg ljubi, želi mu se darovati. Bog je ljubav i želi se do kraja darovati čovjeku. Bez obzira što to znači postati slab, ranjiv, patiti i umirati. Jedan od originalnih doprinosa Ivanove teologije bit će pokazati kako se slava Božja očituje u Isusovoj patnji i umiranju i to upravo u njihovom vrhuncu. To će biti vrhunac Božjeg darivanja čovjeku i stoga trenutak proslave i sjaja – trenutak kad svijetlo Njegove ljubavi svijetli unatoč svemu i ništa je od čovjeka ne može odijeliti.

1,14b: *Nastani se među nama...*

U grčkom jeziku stoji doslovno *ušatorio se među nama*, što upućuje na simbolizam Šatora sastanka u kojemu je tijekom Izraelovog hoda kroz pustinju boravio Kovčeg Saveza i predstavljao mjesto Božje prisutnosti.

Po utjelovljenju Riječi Bog se uprisutnio među ljudima i ispunio svoje obećanje dano po prorocima i mudracima (vidi Sir 24,1-12; usp. Ez 37,26-28; Otk 21,3). Starozavjetna Božja prisutnost u Izraelskom narodu po utjelovljenoj Riječi dostiže svoj vrhunac i puninu.

Neki su utjelovljenje *Riječi* shvaćali odveć figurativno i preslobodno. Ivanov tvrd izraz otklanja primisao na neodređeno boravljenje neke preegzistentne duhovne sile (npr. Mudrosti) u Isusovu tijelu: Riječ nije samo „preobučena“ tijelom jer bi se time potcijenila snaga glagola *postade*. Ova rečenica izražava promjenu načina egzistencije: Logos je prije bio kod Boga, a sada je podigao svoj šator među ljudima i to u ljudskom liku, u potpunoj realnosti tijela.

Ovo je vjerojatno izraz borbe protiv doketskog krivovjerja da bi se naglasila Logosova ljudskost u punom smislu. Kasnije će kalcedonska formulacija izraziti da su dvije Kristove naravi „nepomiješano, nepromijenjeno, nepodijeljeno i nedjeljivo“ ujedinjene u Kristovoj osobi i povezane u „jedinorođenom Sinu, božanskoj riječi, našem Gospodinu Isusu Kristu“.

1,14c: *Vidjesmo slavu njegovu...*

Vidjeti ovdje ne znači tek vidjeti okom već i vjerom, iz vjere, tj. kontemplirati kao vjernik. Prvo lice množine *vidjesmo* odnosi se na pripadnike Ivanove crkvene zajednice koja ovim himnom ispovijeda svoju vjeru da je u Isusu prisutan Bog. Poput odgovora na pobunu praroditelja Adama i Eve (*biti kao Bog*), Ivan u svojoj Prvoj poslanici (1Iv 1,1-2) piše: *Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrimo i ruke naše opipaše (...)* da, *Život se očitova, i vidjeli smo i svjedočimo...* Ljudsko meso tj. tijelo zasjalo je u novom svjetlu tako da čovjek napokon može prihvatiti ono što jest – biće čije je postojanje izvire od Boga i duboko je usmjereno prema Njemu, Njegovim Životom pohodeno i prožeto. *Slava* u SZ-nom rječniku označava Božju prisutnost koja očituje svoju veličinu, snagu i sjaj; Iv ne govori napose o događaju Preobraženja jer cijelo njegovo Evanđelje kontemplira Božju Slavu koja sjaji u tijelu Njegova Sina.

Jedinorođenac od Oca. Isus je jedini takve vrste, u jedinstvenom odnosu s Bogom. Iv više neće govoriti o Riječi nego o odnosu Sina prema Ocu.

Pun milosti i istine znači da je u Isusu koncentrirana sva Božja dobrostivost kojom se u njemu Bog u potpunosti objavljuje. Dok neki tumači naglašavaju da se ovdje aludira na SZ-nu sintagmu *dobrota i vjernost*, koja označava savezničku Božju ljubav i vjernost prema svom narodu (Izl 34,6; Ps 25,10; 61,8; 85,11; 86,15), drugi je shvaćaju kao *dar istine*: Sin je pun darovane istine, tj. objave koja nam je u njoj darovana.

1,15: *Ivan svjedoči za njega...*

Prezent ovdje sugerira aktivnost trajne vrijednosti. Jedino u Četvrtom evanđelju Ivan primjećuje da je Isus vremenski iza njega, ali ipak ga nadilazi i ostavlja u sjeni. Ivan, koji je u vremenu, u Riječi koja je ušla u naše vrijeme prepoznaje vječnost. Kasnije ćemo vidjeti na koji način to čini.

1,16: *Od punine Njegove svi mi primismo....*

Nadovezuje se na 1,14: Isusova punina se sastoji u tome da je on *pun milosti i istine* (1,14), a zajednica svjedoči da je postala sudionikom te punine (1,16). Primila je dar objave i povjerovala. U skladu s 1,12 to znači da su postali su *djeca Božja*. Kakvu su puninu primili, Iv će izložiti pripovijedajući svoje Evanđelje.

Milost na milost: milost SZ-a zamjenjuje milost koju je Ivanova zajednica primila prihvaćajući Svjetlo istinsko i promatrajući Njegovu slavu. Kao što će to pojasniti 1,17, po Mojsiju Bog je dao ljudima Zakon, međutim njegova funkcija završila je pojavom puninom dara objave koji donosi Isus. Ovu smjenu dodatno naglašava ponovljeni glagol *nasta*, koji se odnosi na konkretni događaj utjelovljenja Riječi i njezine objave.

1,18: *Boga nitko nikada ne vidje...*

Zraka Božjeg svjetla u čovjeku očituje se i u želji vidjeti Boga. Stoga je Biblija prožeta čežnjom vidjeti lice Božje.

Jer već u početku čovjek-Adam mu je okrenuo leđa i sakrio se od njega (Post 3). Nemamo Njegovu sliku jer jedina njegova slika i prilika smo mi, ako stanemo pred njega i gledamo se u njegovu svjetlu.

Vidjeti majku znači roditi se, a vidjeti Boga znači u njegovom svjetlu ugledati vlastito lice, duboku istinu svog lica (Fausti). No, da li je to čovjeku moguće? Bog je prema SZ nevidljiv, nepristupačan, svet, nitko Ga ne može vidjeti a da se pri tom ne umre. Čovjek je malen, nesavršen, neznatan pred svetošću Božjom i zbog njezine siline umire. Mojsije je vidio Boga, ali samo s leđa.

Jedinorođenac koji je u krilu Očevu. Sin Božji koji je neprestano usmjeren prema krilu, grudima Očevim, objavljuje Oca u njegovoj božanskoj intimi koja je apsolutno nepristupačna ljudima. Ovdje se krug se zatvara: vraćamo se na početak himna, na odnos Riječi i Boga.

On nam ga objavi. Pripovijedajući Evanđelje, evanđelist Ivan pokazat će nam kako Isus objavljuje Boga. Tek na koncu Evanđelja moguće je u potpunosti razumjeti smisao Prologa – u svakom govoru prva riječ postaje razumljiva tek kad čujemo posljednju.

Pristati ili ne pristati uz ono što Isus u Evanđelju čini za nas znači, znači prihvatiti ili ne prihvatiti istinu da smo i sami sinovi – da je duboka istina našeg bića BITI SIN po Njemu i s Njim.

Prihvatiti Sina kakvog nam predstavlja Evandjelje znači otvoriti se Božjem *svjetlu*, početi razabirati Njegovo lice i u Njegovu licu svoje. No, koliko god da možemo napredovati za našeg života na Zemlji, to će uvijek ostati nepotpuno.

Tek kada u punini njegovog svjetla spoznamo kako nas on spoznaje – što smo u Njegovim očima, tada ćemo ga ugledati licem u lice, naše će lice odsijevati njegovim svjetlom i *bit ćemo njemu slični jer vidjet ćemo ga kao što jest* (1Iv 3,2b).